

çok tarihçileri, filozofları, iktisatçıları Stuart. Mill bebek denilecek yaşta hatmetmiş. Üç yaşında Yunanca'ya başlamış, sekizinde lâtinceye, Eflâton'la Aristo'yu başkalarının çelik çomak oynadığı yaşlarda tanımış. Homeros da Kal-u Bela'dan beri aşınası, üstelik zihni melekeleri bakımından ortanın altında olduğunu söylüyor. Gelin de dehşete düşmeyin. Şüphe yok ki bütün çocuklar Stuart Mill'le boy ölçüşemez, ama tanımadığımız kaç Stuart Mill var? Demek ki çocuğun anlayış ve kavrayış hudutlarını belli standartlara irca etmek ham bir hayal. Bir İbn Sina'yı, bir Biruni'yi, bir İbn Haldun'u düşünüyorum, bunların tecessüs ve ihtası da Stuart Mill'inkilerle rahat rahat boy ölçüşebilecek çapta.

Çocuk edebiyatının ne sınırları belli ne mahiyeti. Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılan kitapların bütününü kucaklıyor ama çocuk, büyükler için yazılan kitapları da okur. Yaşla baş arasında kesin bir münasebet kurmak mümkün değil. Çocuklar için kitap yazarlar çocuk psikolojisinin gelişme dönemlerini bilirler mi? Kaldı ki böyle bir psikoloji, çağımızdaki bütün çabalara rağmen, ilmi bir mahiyet kazanabilmiş midir? Rousseau'dan Binet'ye, Piaget'ye kadar konu üzerinde kafa yoran büyük araştırmacılar, çocuk ruhunu istenildiği kadar aydınlatabildiler mi? Mesele yalnız psikolojiyi de ilgilendirmez, çocuğun yaşadığı sosyal çevreyi de tanımak zorundayız. Bir kelimeyle tarihi miras, dil gibi müesseseler de dikkate alınmalıdır.

Kostantinidi efendi, Batı'daki örneklere uyarak Osmanlı Edebiyatının ilk ciddi antolojisini iki cilt halinde sunar. Birinci ciltteki yazıların muhatabı çocuklardır. İkinci cilt ise yetişkinler içindir. Şüphe yok ki çok yerinde bir teşebbüs. Yazık ki efendiyi takip eden başka bir «Müntehabat»cımız zuhur etmemiştir. Ata Bey'in «İktitaf»ları Galatasaray'ın genç okuyucularına edebiyatımızı tanıtmak amacıyla hazırlanan se-

vimsiz bir mektep kitabı. Sonra Süleyman Şevket'in «Güzel Yazılar»ı ve onu takip eden benzeri yayımlar..

Çocukluğumun ilk yıllarını güzel bir rüyaya çeviren kitapları düşünüyorum. «Abbase», «İki Çocuğun Devri Alem Seyahatı», ve «Sefiller». Gerçi, Şark Masalları», «Dünya Hikâyelerinden Seçmeler» gibi çocuklar için yayımlanmış bir sürü kitapçık da okudum. Ama hiçbiri hafızamda iz bırakmadı.

Dünyanın masal ağacı Hint'te yazılmış. Bu ülkenin özelliği ne? Yarı aylak bir hayat, hayali zenginleştiren bir iklim. Köyden köye dolaşır hikâyeler anlatan dervişlerin, dilencilerin gördüğü büyük rağbet.. Sonra, ruhların göçü inancı: hayvan dün bir insandı, yarın tanrılaşacak. Neden dile gelmesin? Neden tecrübeleri ile yolumuzu aydınlatmasın? Bu inanç, masalı kanatlandırmış ve hayal, felsefeleşmiş.

Hint çok ilgilenmiş politika ile. Ama politika sanatını bütün yönleriyle öğreten, ilmi eserlerden çok, masallar. Hayvanların insana yaşama dersi verdiği bu hikâyelerde heyecanın, hassasiyetin, ahlâkın yeri yok. Her an, yavuz bir kendini koruma iç güdüsü, azgın bir başarı hırsıyla karşılaşmaktayız. Kavga tekniği, ahiretle dinle, ilgisiz. Hayvanlar dünyasındaki insafsız boğazlaşmayı, insan planına aksettiren bir teknik bu. Birbirini parçalayan, birbirini yiyerek yaşayan mahlûklar... Sanki okyanusun derinliklerindeyiz. Zaten bu edebiyat türünün adı: «Matsya-nyâya» (balıkların kanunu). Yani büyük balıkların küçükleri yuttuğu bir dünya. Pilpay (Beyd-i Ba)'ın hikâyelerini yüzyıllardan beri zevkle okuyan Avrupa onlardaki derin ve gerçekçi hayat felsefesini anlayabilmiş midir? Zimmer, «hayır» diyor bu soruya... Ve milletlerarası politikanın birçok girift problemlerini Hint masallarının ışığı altında kavrayabileceğimizi ileri sürüyor.

Bugün tanıdığımız masalların ana kaynağı: «Pança-tantra» (politika ve idare sanatı üzerine beş kitab). Eserin ilk şekli kayıp.